

**בתי המשפט
בבית משפט השלום בחיפה**

ועדת ערר

לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום) תשי"ט-1959 (נוסח משולב)		
	השופטת (בדימוס) ר.טובי-פרידמן - יו"ר הועדה ד"ר זילברמן - חבר ועדה "מותב קטוע"	בפני:
ענ 000780/00		
07/04/2005		

בעניין:

ע"י ב"כ עו"ד   **עו"ד פסקל מיכאל**   **המערערת**
נ ג ד
משהב"ט-אגף השיקום - תגמולים
ע"י ב"כ עו"ד   **טל אברמוביץ**
באמצעות   **פרקליטות מחוז חיפה**   **המשיב**

פסק דין

רקע ועובדות:

המערערת גויסה לשרות סדיר בצה"ל בתאריך 12.4.99 בפרופיל 45 בגין פגימה בעמ"ש. המערערת סיימה טירונות עברה קורס צילום ונשלחה לשרת כצלמת ביחידת צנחנים. בתאריך 9.1.00 היתה המערערת מעורבת בתאונת דרכים בעיר חדרה, היא הועברה לבי"ח הלל יפה שם אובחנה כמצויה במצב פסיכוטי. המערערת אובחנה כסובלת מסכיזופרניה, טופלה ועודנה מטופלת באמצעות תרופות וטיפול פסיכולוגי.

המערערת מבקשת להכיר במחלתה כמחלה שנגרמה עקב השירות. קצין התגמולים דחה תביעתה לאחר שמצא כי אין קשר בין מצבה הנפשי לתנאי שירותה. מכאן הערעור.

ב"כ המערערת מסתמך על חוות דעתו של ד"ר קריינין. ד"ר קריינין מציין כי על פי הממצאים הרפואיים, עד גיל 19 ניהלה המערערת חיים רגילים, סיימה בגרות עם ציונים טובים ולא היתה בטיפול פסיכיאטריים. לאחר שעברה לשרת כצלמת ביחידת צנחנים, הופיעו קשיים הקשורים לפגימת העמ"ש אשר החמירו עקב הנסיעות בשטח. המערערת נשלחה לבדיקות רבות וקיבלה אישורי ימי מחלה (גימלים) אשר גרמו להחמרה ביחסיה עם החיילות האחרות ששרתו עימה.

מצבה הנפשי של המערערת הלך והדרדר, בבית בילתה רוב זמנה במיטה ובצבא ישבה לבדה בחדר, הסתגרה וחשה נרדפת.

על פי חוות דעתו של ד"ר קריינין, "במקרה של עינב ישנם גורמים חיצוניים חד משמעיים שהיוו גורם מזרז

להתפתחות מחלת הסכיזופרניה והם עצם שרות צבאי, החמרה במצבה הגופני והיווצרות אווירה עוינת". מסקנתו של ד"ר קריינין היא כי "מצבה הנפשי של עינב נוצר במהלך וכתוצאה משירותה הצבאי ושקיים קשר של גרימה בין שירותה לבין מחלתה".

ב"כ המשיב טוען כי השינוי במצבה הרפואי של המערערת החל זמן קצר לאחר גיוסה, עוד בתקופת הקורס, ולא בתקופת הצבתה בגדוד הצנחנים. לטענתו העידה המערערת בחקירתה הנגדית כי ירדה לשטח "אולי-3 פעמים" והדבר עומד בניגוד לתצהירה בו תלתה את החמרה בעמ"ש בנסיעות-תדירות בשטח על גבי קומנדקרים או טרקטורונים.

ב"כ המשיב טוען כי תנאי שירותה של המערערת היו טובים, שינה בחדרים מסודרים בבסיס קבוע. לטענתו המערערת לא ידעה לפרט מה הם אותם לחצים או קשיים אותם חשה בשהותה בבסיס. ב"כ המשיב טוען כי הגם שיש לבחון את תנאי השירות על פי כישוריו של חייל אינדיבידואלי, עדיין נדרש כי יהיה מרכיב נוסף והוא תנאי שירות קשים במיוחד או כרוכים במתח נפשי. נסיבות אלה לא התקיימו אצל המערערת אשר קיבלה פטורים רבים: החל מהטירונות ותנאי שירותה היו טובים.

ב"כ המשיב טוען עוד כי אין להתעלם מהנטיה הגנטית הקיימת אצל המערערת וכן כי על פי חוות דעתו של המומחה מטעמו, "אין הוכחה מדעית בעלת תקפות משמעותית המצביעה על תרומת תהליכים סביבתיים ומצבי דחק להתפתחות המחלה".

דיון:

מצבה של המערערת קודם לשירות - אין עורר על כך שהמערערת לא סבלה ממחלת נפש קודם לגיוס לשירות הצבאי. על פי חוות דעת ד"ר קריינין היתה המערערת תלמידה טובה, אשר סיימה בגרות מלאה בממוצע 9. המשיב לא טען אחרת. די בנסיבות אלה כדי להניח דעתנו כי קודם לשירות תיפקדה המערערת בסביבתה האזרחית ללא עדות מוקדמת למחלה שפרצה במהלך שירותה הצבאי. בכך שונה מקרה זה מעי"נ (בי"ש) 1040/99 אותו הביא ב"כ המשיב בסיכומיו.

הקשר הסיבתי - ב"כ המשיב טוען כי יש צורך בהתקיימות הקשר הסיבתי באמצעות הוכחת תנאי מתנאי השירות המקיים את דרישת "עקב השירות". נושא הקשר הסיבתי בין תנאי השירות והפגיעה נדון במספר רב של פסקי דין. במיוחד קשה זיהוי הקשר הסיבתי בפגיעות נפש ובאלה "הקשה ביותר לזיהוי היא פגיעה המביאה להתפרצותה של מחלה קונסטיטוציונלית. הנה היא הסכיזופרניה" (דנ"א 5343/00 קצין התגמולים נ' אביאן פ"ד נו (5) 732).

הצדדים אינם חלוקים על כך שמחלתה של המערערת היא קונסטיטוציונלית.

ההלכה בעניין זה היא כי היה "ונמצא כי יש קשר סיבתי-עובדתי בין השירות לבין התפרצות המחלה, מייחסים את המחלה במלואה לשירות" ... (אביאן הנ"ל 748). כמו כן "פרוץ המחלה עקב אירוע הקשור בשירות יוצר לכאורה את הקשר הסיבתי המשפטי בין השירות לבין המחלה" (רע"א 8077/96 קריספיל נ' ק. התגמולים, 821). "העובדה כי המחלה יכולה היתה להתפרץ או להתלקח גם שלא עקב השירות, איננה שוללת את הקשר הסיבתי." (קריספיל הנ"ל 821). עקרונות אלו הינם תמצית ראייתה של הפסיקה את הפגימות שמקורן במחלות קונסטיטוציונליות בכלל וסכיזופרניה בפרט.

בנסיבות תיק זה כאמור, לא סבלה המערערת מבעיות נפשיות קודם לגיוסה, גם בעת גיוסה לא אובחנו אצלה כל סימפטומים הקשורים למחלה שהתפרצה מאוחר יותר. השאלה היא האם מתקיים קשר סיבתי משפטי המזכה את המערערת בתגמולים על פי חוק זה. בפרשת אביאן הציב כבי' השופט חשין מספר שאלות המסייעות לנו בבואנו לבחון האם מתקיים הקשר הסיבתי-

משפטי בעוצמה המספקת, שכן מדובר למעשה ברצף המבחין בין עניינים בהם הקשר ניכר ביותר, כמו במקרים בהם "המיוחדות והייחודיות של שירות צבא הם שהביאו וגרמו לפגיעה בחייל המשרת" (אביאן, 749) ובין סוג עניינים המצוי בקצה השני של הרצף אשר "נסב על מחלה קונסטיטוציונלית הפורצת בגופו של חייל במהלך השירות הצבאי אך בלא שכרוכה היא לא ביסוד "צבאי" ולא באירוע חריג ומיוחד" (אביאן, 750). במקרים אלה מצאה הפסיקה לאמץ אמת מידה סובייקטיבית לבחינת אותם קשיים בתנאי השירות, בנוסף למבחן האובייקטיבי (ראה ד"ר 3/70 בוסאני ודני"א 5343/00 אביאן).

המערערת התגייסה לצה"ל בפרופיל 45 בגין פגימה בעמ"ש. המערערת העידה (ע' 12 לפרוטוקול) "מהטירונות נהייתי". המערערת העידה עוד כי בתקופה זו קיבלה פטורים ממאמץ בשל הפגימה בעמ"ש. המערערת העידה "החמרה במצב הגב שלי וכאבים חוזרים היו מהצבתי ביחידה. הרגשתי בחומרה של המערכת שאף אחד לא נותן לי מענה לכאבים שאני סובלת."

ד"ר קריינין סבור כי "קונסטלציה של החמרה במצבה הגופני ויחס שלילי מאוד ע"י החברים בבסיס שימשו גורם מזרז להיווצרות הרגשה של עוינות אצל עינב...." בהמשך התפתחה התופעה הזו למצב פסיכוטי "בעל אופי פראנוידי מובהק..."

עולה מעדות המערערת, מחו"ד מומחה המשיב ומחו"ד מומחה המערערת כי המערערת סבלה מכאבי גב במהלך הקורס והשירות ביחידה, שנבעו מהפגימה בעמ"ש. עובדת הפגימה בעמ"ש הינה רכיב "אובייקטיבי" במכלול נסיבותיה של המערערת. עובדה זו היתה ידועה לצבא בעת גיוסה וניתנה לה משקל בקביעת הפרופיל הרפואי. ניתן לאמר כי בעת שהחליט הצבא על גיוסה, לקח הצבא על עצמו "סיכון" בכך שגייס לשורותיו מי שנקבע כי היא סובלת מפגימה בעמוד השדרה.

לעובדה "ידועה" זו חבר רכיב נוסף, לא ידוע. הצבא לא ידע כי המערערת סובלת מנטיה קונסטיטוציונלית, חבוייה לחלות בסכיזופרניה. אולם את מקומה של אי ידיעה זו, תופס עקרון "הגולגולת הדקה" המוכר מדיני הנזיקין. עקרון זה אומץ לתוך המאטריה של חוק התגמולים כבר בעניין וינשטיין. כבי' השי' ברנזון קבע שם כי "על הצבא - בדומה למעביד בקשר לאחריות מפני תאונות בעבודה - לקבל את האיש כמו שהוא על מעלותיו ועל חסרונותיו... על חוליו ועל מדויוויו." (ע"א 137/64 וינשטיין נ' ק).

התגמולים). הרחבה נוספת הוספה בפרשת בוסאני בה הוחל העקרון גם על תביעה בגין מחלת נפש שהתפרצה אצל חייל, "כמו שה"גולגולת הדקה" הבלתי רגילה של קרבן תאונה אינה משמשת למזיק הגנה מפני תביעת נזיקין, כך גם הנפש הפגיעה של חייל אינה צריכה לשלול זכותו לתגמולים." (ע"א בוסאני נ' ק. התגמולים, 217, 220).

הנה כי כן לא רק מחלה גופנית חבוייה המקננת בגופו של חייל אלא גם מחלת נפש קונסטיטוציונלית המתפרצת במהלך השירות, עשויים לזכות בתגמולים מכוח עקרון הגולגולת הדקה.

בעניינה של המערערת, יצרה פגימת עמ"ש סיטואציה שהמערערת לא עמדה בה. מצד אחד קיבלה פטור מפעילויות רבות בטירונות ובקורס הצילום. מצד שני הפך ה"פטור" נושא לקינטור מצד חבריה וחברותיה לשירות "ההקלות שקיבלתי בתוך הבסיס או גימלים יצרו עוינות..." (ע' 16 לפרוט.). המצב הלך והחמיר עד כי הוריה פנו לנציב התלונות. פניה זו היתה הזדמנות לצבא לבחון את מצבה של המערערת, פיזי ונפשי. אין אנו יודעים מה היה מצבה של המערערת באותה נקודת זמן, אך אפשר שאם היתה זוכה להתיחסות נאותה, היה תהליך ההתדרדרות נעצר. המשיב אינו טוען כי הצבא נקט בצעד כלשהו. נהפוך הוא, המכתב הפך לנחלת הכלל והופץ בין חיילי היחידה. נראה כי המערערת אף פנתה למג"ד בבקשה לשוחח עימו "בסופו של דבר לא היתה שיחה עם המג"ד כיוון שהיא נדחתה כל הזמן בגלל אילוצים שלו." (ע' 15 לפרוט.).

מסקנות:

מסקנתנו היא כי המשבר הנפשי אליו נקלעה המערערת לא פרץ "כרעם ביום בהיר". קדמה לו שרשרת התרחשויות וסימנים מקדימים למכביר. הנסיבות המורכבות ממצוקה גופנית ומצוקה חברתית ונפשית מהווים את הקשר הסיבתי הנדרש להוכחת תנאי "עקב השירות".

אנו סבורים כי עצם השירות במחנה, כאבי הגב והריחוק החברתי (כתוצאה מה"פטורים") וחוסר ההיענות של גורמים בצבא לפנייתיה ופניות הוריה, מהווים משקל מספיק להוכחת הקשר הסיבתי עם פריצתה של המחלה הקונסטטוטיונלית. אנו סבורים כי ניתן לאמר בבירור כי תנאים אלה אינם בבחינת "התנאים הרגילים בשיגרת החיים האזרחיים".

בערעור זה מצאנו על כן כי מתקיימות נסיבות המקיימות שילוב של תנאים אובייקטיביים עם אלמנטים סובייקטיביים אשר תוצאתן בהתפרצות מחלת הסכיזופרניה. שילוב זה הוא המקיים את דרישת הסיבתיות הנדרשת בדין זה ואין הוא דומה כאמור לנסיבות חייה האזרחיים של המערערת כפי שהם מצטיירים מהמסמכים וחוות הדעת.

אשר על כן, אנו מחליטים לקבל הערעור ואנו קובעים כי מחלתה של המערערת נגרמה בזמן השירות ועקב השירות.

כוון שקיבלנו את הערעור, אנו מחייבים את המשיב בתשלום הוצאות חוות הדעת הרפואית של ד"ר קריינין, בהתאם לקבלה מקורית וכן בתשלום הוצאות משפט, לרבות שכ"ט עו"ד בסכום של 3,000 ₪ + מע"מ.

סכום ההוצאות ישולם תוך 30 יום מקבלת הקבלה המקורית של ד"ר קריינין.

על המשיב להעמיד את המערער בפני ועדה רפואית לקביעת דרגת נכותו.

המזכירות תחזיר תיקו הרפואי של המערער לב"כ המשיב וכן תשלח העתק החלטה זו לב"כ הצדדים.

ניתן היום כ"ז ב אדר ב, תשס"ה (7 באפריל 2005), שלא בנוכחות הצדדים, ע"י "מותב קטוע", כמשמעותו בסעיף 17(א) לחוק בתי דין מינהליים, תשנ"ב-1992.

ד"ר זילברמן
חבר ועדה

ר. טובי פרידמן
שופטת (בדימוס),
יו"ר הועדה

שם הקלדנית: לימור גנון